

Mehed, rasvumine ja reproduktiivfunktsioon

Kristel Ehala-Aleksejev, toitumisarst, PhD

30.01.2020 Tallinn, Viru konverentsikeskus

Sissejuhatus

Viljatus (WHO): seksuaalselt aktiivsete, rasestumisvastaseid vahendeid mittekasutavate paaride võimetus saada järglasi 1 aasta jooksul

- Viljatus puudutab ~15% paaridest
- Mehepoolsed probleemid on seotud ~ 50% viljatuse juhtudega.
- Läänemaailma meeste viljakus ja seemnerakkude hulk langeb → selgeid üheseid põhjuseid ei teata → seos eluviisi (*sh. toitumise*), keskkonna, geneetiliste, jt. faktoritega ?
- Meeste viljatus ↑ → meeste ülekaal ja rasvumine ↑
- Rasvumist ja rasvumisega seotud metaboolset sündroomi (MS) peetakse võimalikeks viljakuse languse põhjustajaks.

Rasvumine – number 1 Eesti rahvatervise probleem

2006: kaaluprobleemidega **46,5 %**, kellest rasvunuid **15.9%**

2018: kaaluprobleemidega (KMI > 25) täiskasvanute osakaal **50.7%**

2014 → 2018

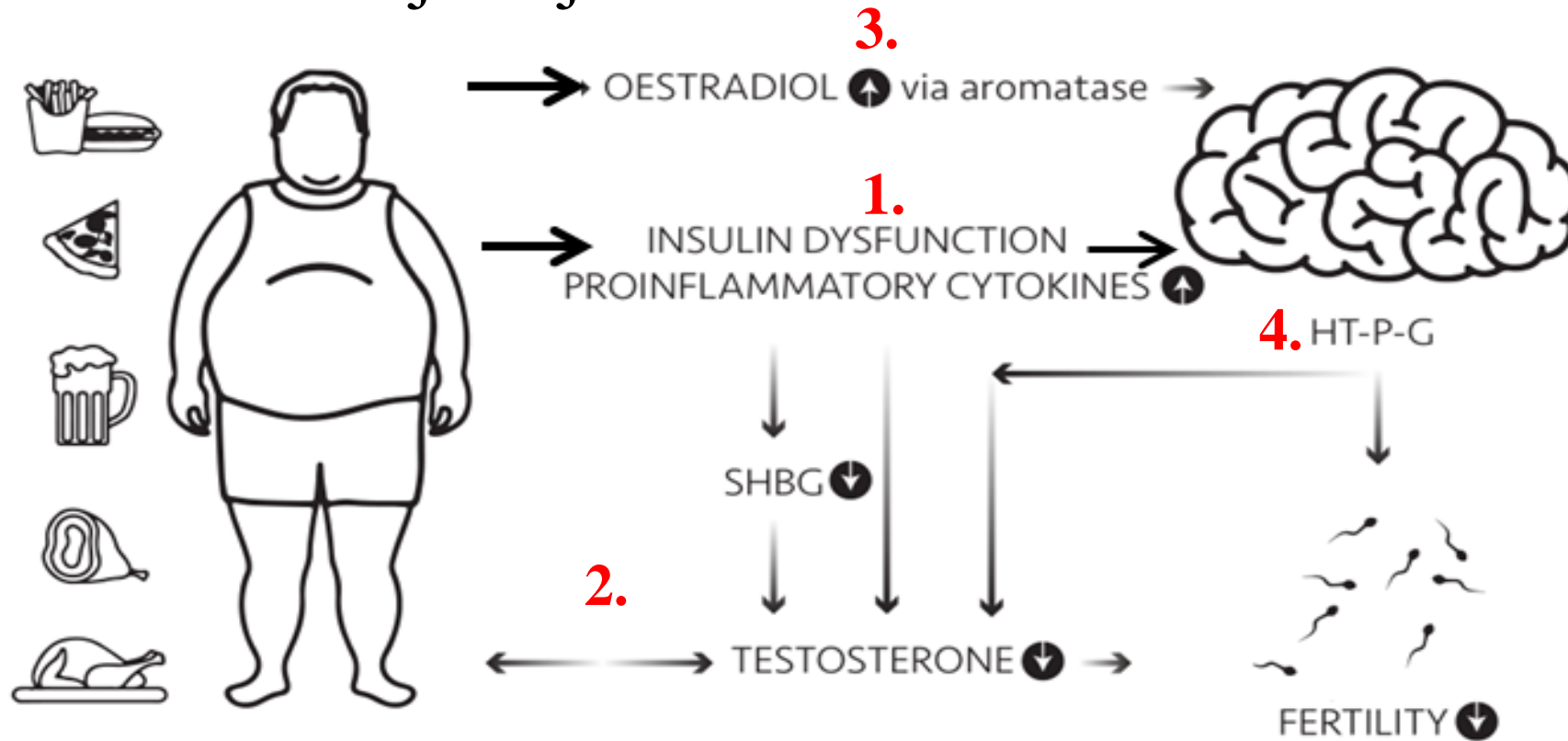
Meestest oli ülekaalulisi **39% → 39.8%** ja rasvunuid **18.9% → 21.2%**

TAI

- **~ 50%** kõikidest surmadest Eestis on tingitud eluviisist tulenevatest riskifaktoritest
- Toitumisriskid: **Eesti 26 %**, EL 18 %

Euroopa Komisjon

Ülekaal ja viljatus: võimalikud seosed

1. Insuliiniresistentsus ja proinflammatorsete tsütokiinide tootmine ↑
2. SHBG langus, mis on korrelatsioonis madala testosterooni tasemega.
3. Algul östrogeenide hulga tõus (*via aromataas*) → TS ↓, siis ka E2 ↓
4. HT-HF-G telje toimimine ↓ → mehe viljakus ↓

Uuritavad

Mitut keskust kaassav läbilõikeuuring.

1. Rasedate naiste mehed: RNM – FM (n=260)

Uritavate keskmine vanus oli **32.6 a**

2. Viljatuse kahtlusega pöördunud mehed (*paari viljatus*): VPM–MPIC (n=2672)

Uritavate keskmine vanus oli **32.3 a**

Kehakompositsiooni hindamine

1. **Kehamassiindeks (KMI) =** Kaal (kg) / Pikkus (m)²

Viljatuse ja kehakaalu seoste hindamiseks enim kasutatud mõõdik.

2. **Vööümbemõõt (VÜ):** meestel **mitte ≥ 102 cm**

Riski tase	Naised (VÜ cm)	Mehed (VÜ cm)
Madal	≤ 79	≤ 93
Suurenenud	80-87	94-101
Kõrge	≥ 88	≥ 102

3. **Vöö-ümbemõõdu/pikkuse suhe (VÜ/Pi): ≥ 0.5**

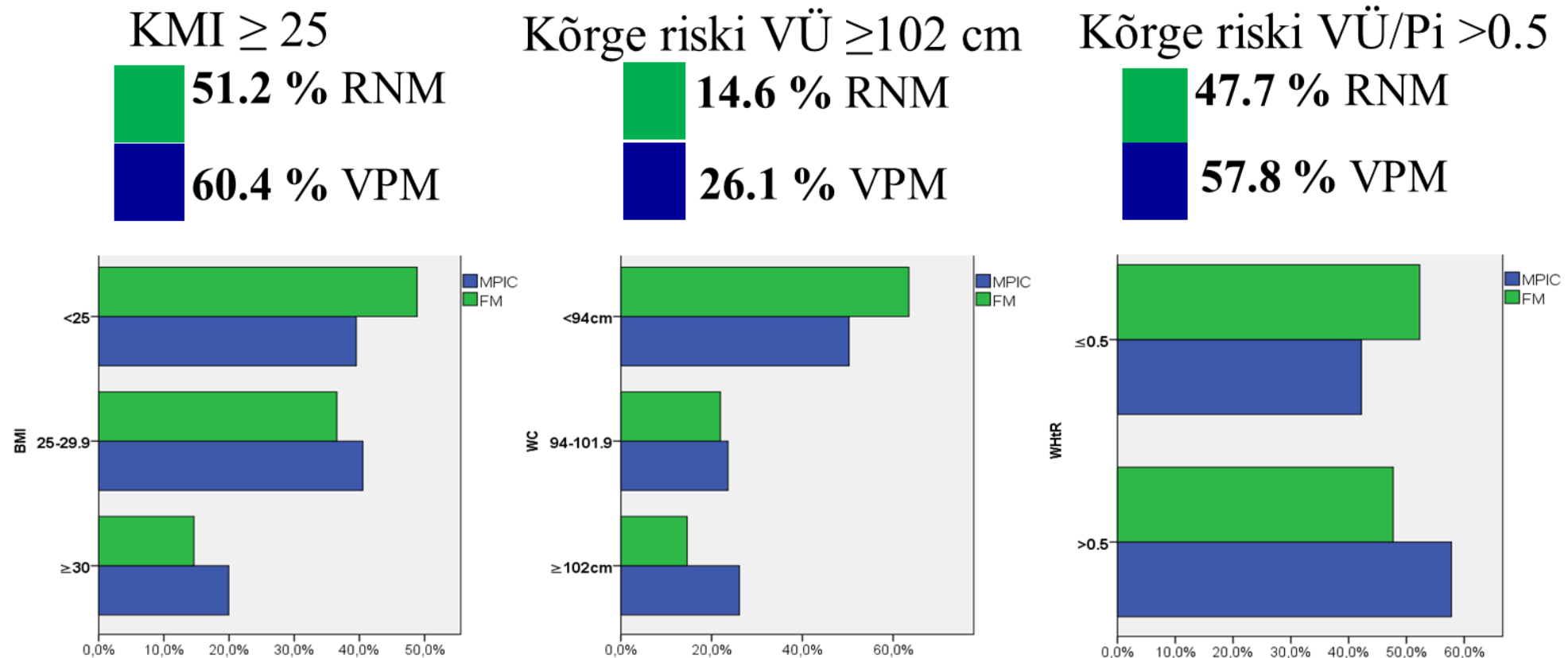
(M. Ashwell shape chart)

4. **Keha rasvaprotsent (RP%): 8-20 %**

Bioimpedantsi analüüs – puuduvad korrektsed referentsväärtused

Ülekaalu ja MS levimus

Võreldes RNM grupiga avaldusid ülekaal ja rasvumine, eelkõige vööpiirkonna rasvumine, suuremal määral VPM grupis.

Vööpiirkonna rasvumisega seotud MS esinemissagedus :

- VPM grupis **17.8 %** ja RNM grupis **12.2 %**

Kehakompositsiooni seosed sperma parameetritega (RNM)

Vööpiirkonna rasvumine seondub sperma parameetrite langusega.

The different surrogate measures of adiposity in relation to semen quality and serum reproductive hormone levels among Estonian fertile men. Andrology. 2015.

- Esineb **negatiivne seos VÜ, RP, VÜ/Pi ja spermatoosoidide koguarvu ning RP% ja sperma mahu vahel.**

Kehakompositsiooni seosed sperma parameetritega (VPM)

Munandi maht – kehakompositsioon - viljakus

Relationships between total testicular volume, reproductive parameters and surrogate measures of adiposity in men presenting for couple's infertility. Andrologia. 2017.

- Uuritavate keskmine bilateraalne MM oli **46 ml** → 2 gruppi
- Saadi **positiivne** seos kehakompositsiooni parameetrite (*pikkus, KMI, VÜ, VÜ/Pi*) ja **MM** vahel.

Eelduste kohaselt võiks MM kasvades VÜ/Pi suhe jääda muutumatuks → mõõdetud VÜ kui VÜ/Pi suhe viitavad suurema MMga meeste puhul probleemsele rasva kogunemisele vöö piirkonda.

MM ↑ → RP % ↑

- Saadi **positiivne** seos viljakusparameetrite ja MM vahel va. **testosteroon!**

Kehakompositsiooni seosed sperma parameetritega (VPM)

Munandi maht – kehakompositsioon - viljakus

Relationships between total testicular volume, reproductive parameters and surrogate measures of adiposity in men presenting for couple's infertility. Andrologia. 2017

MM $\leq$ 46 ml:

VÜ/Pi, KMI, VÜ näitajad seonduvad negatiivselt **spermatooside koguarvu ja kontsentratsiooniga.**

MM $>$ 46 ml:

VÜ/Pi, KMI, VÜ näitajad seonduvad **negatiivselt sperma mahuga.**

Mehed MMga $\leq$ 46 ml enam mõjutatud ülekaaluga kaasnevatest muutustest

Kehakaalu tõusust tulenevaid viljakust mõjutavaid riske kaaludes $\rightarrow$

hinda kehakompositsiooni + MM

Kehakompositsiooni seosed sperma parameetritega

Vööpiirkonna rasvumine seondub sperma parameetrite langusega.

Seosed ilmnesid tugevalt väljendunud kehakompositsiooni muutuste puhul

Kaalutõusu ja vööpiirkonna rasvumise negatiivne mõju sperma parameetritele:

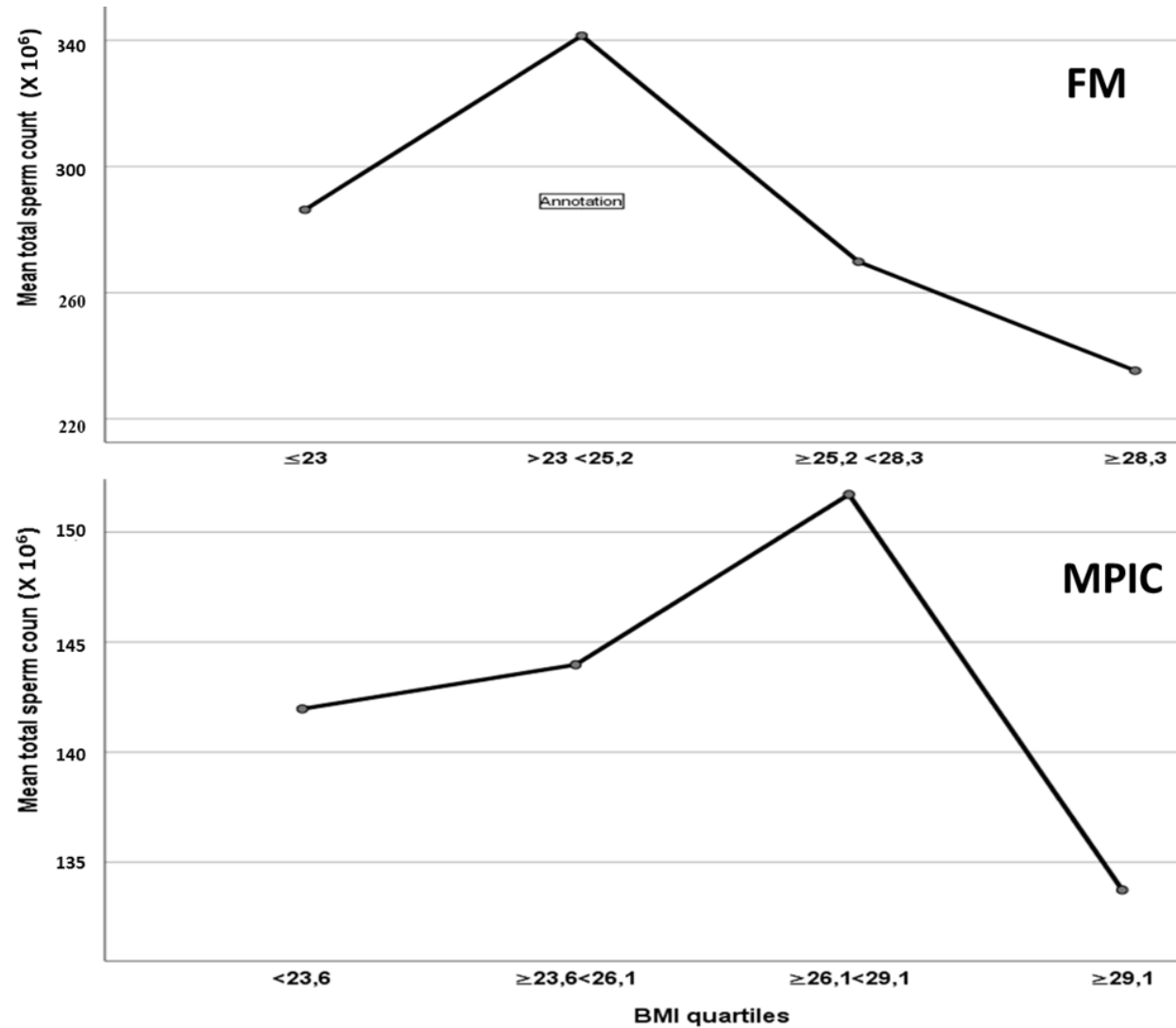
- **RNM:** VÜ > 98 cm, VÜ/Pi > 0.54, RP $\geq$ 23.4%
- **VPM:** VÜ $\geq$ 102 cm, VÜ/Pi $\geq$ 0.56, KMI $\geq$ 29.1

The effect of metabolic syndrome on male reproductive health: a cross-sectional study in a group of fertile men and male partners of infertile couples. PLoS One, 2018

MS ja sperma näitajate vahel seoseid ei leitud (RNM, VPM grupis)

Kehakaal ja sperma kvaliteet

Spermatooside koguarv ja –kontsentratsioon → **J**-kujuline kurb

Kehakompositsiooni ja MS seosed testosterooni tasemega

Vööpiirkonna rasvumine seondub testosterooni taseme langusega.

Mõlemas grupis (RNM, VPM) seondusid kehakompositsiooni parameetrid ja MS negatiivselt testosterooni tasemega.

Maksanäitajate (*GGT, ALAT*) seosed mehe viljakusparameetritega (RNM)

Näitasime seoseid viljakuse languse ja GGT taseme vahel.

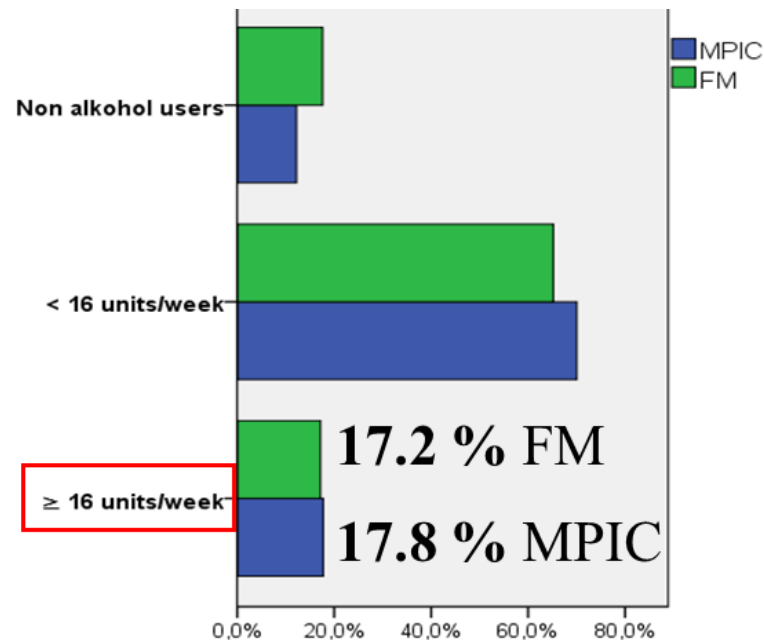
Serum hepatic enzyme activity in relation to semen quality and serum reproductive hormone levels among Estonian fertile Men. Andrology, 2016

- Esineb negatiivne seos GGT ja **spermatoosidide koguarvu ja kontsentratsiooni vahel.**

Muutused ilmnesid kui GGT **> 35.5 U/L**

- ALAT ei seondunud sperma parameetritega
- Puudus seos GGT ja ALAT taseme ning reproduktiiv hormoonide vahel.

Kehakompositsiooni ja alkoholtarvitamise seosed

- Lähtuvalt kogustest oli alkoholtarvimine mõlemas grupis (RNM, VPM) seotud kaalutõusu ja vööpiirkonna rasvumisega (KMI, VÜ ja VÜ/Pi).
- Ülekaaluliste ja rasvunud meeste hulgas oli enam neid, kes tarvitasid nädalas ≥ 16 ü alkoholi (RNM, VPM)
- Esines positiivne seos alkoholtarvitamise ja MM vahel

Maksaensüümide ja alkoholitarvitamise seosed viljakus parameetritega

- Alkoholitarvitamine ei seondunud viljakus parameetritega (*lähtuvalt kogustest*), kuid esines positiivne seos GGT ja alkoholitarvitamise vahel.
- Alkoholitarvitamine koos GGT (> 60 U/L) tõusuga seondus negatiivselt **spermatoosoidide koguarvu ning –kontsentratsiooniga.**
- Hormoonnäitajate, alkoholitarvitamise ja maksaensüümide tõusu vahel seoseid ei avaldunud.

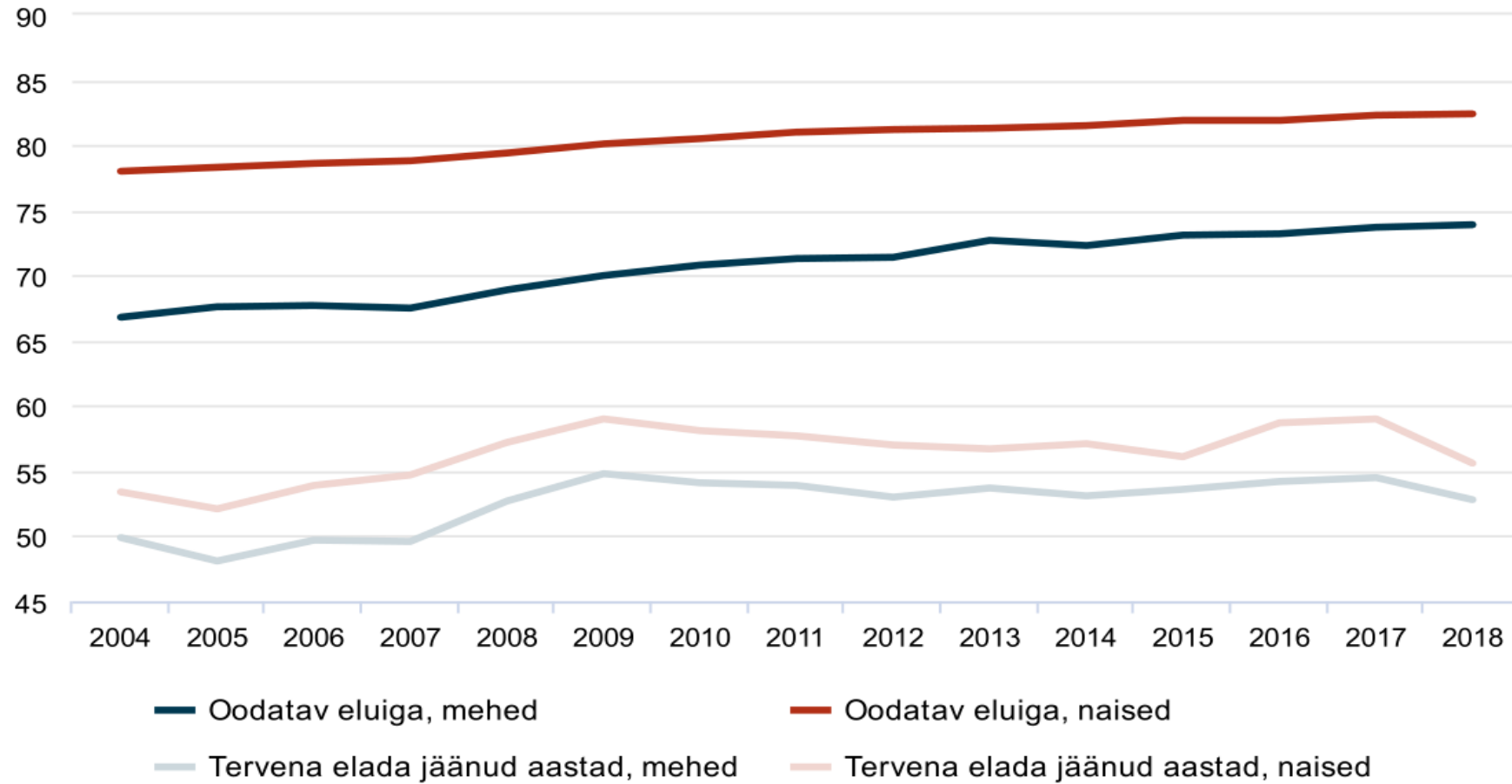

Üldtervise, kehakaalu ja alkoholarvitamise seosed

	Ei või < 1 x kuus		< 16 Ü/ näd.		≥ 16 Ü/ näd.	
Keskmine (<i>mean</i>)	RNM	VM	RNM	VM	RNM	VM
	16.9 %	12.5 %	65.7 %	69.7 %	17.4 %	17.8 %
KMI	24.8	26.0	25.6	26.4	27.1	27.1
VÜ cm	88.7	92.3	90.9	93.8	94.1	96.6
RP%	18.2	20.4	19.7	21.2	21.9	22.3
Vererõhk mm/Hg	132	129	132.4	133	140.6	135 ravimid
	78	79	80	81	83.8	83
Veresuhkur mol/L	4.9	5.1	5.0	5.2	5.0	5.3
Kolesterool mmol/L	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.5
TG mmol/L	1.1	1.3	1.3	1.5	1.6	1.7
ALAT U/L	22.8	29	31.3	32.4	34.1	39.7
GGT U/L	21.7	23.8	27.7	32.2	38.7	49.4

Oodatav eluiga ja tervena elada jäänud aastad

Oodatav eluiga sünnimomendil ja tervena elada jäänud aastad, 2004–2018

~53 a

Allikas: Statistikaamet

TÄNAN TÄHELEPANU EEST

